

LBRIS

We know
books

8

Cristina Cergan
Diana Iacob
Claudia Petraș
Bogdan Rațiu

PRACTIC

Caiet de limba și literatura română

CLASA A VIII-A

Editura Paralela 45

CUPRINS

Cuvânt-înainte	3
UNITATEA 1. Gramatică și construcția comunicării	
1. Vocabularul: categorii semantice	6
2. Compunerea și derivarea	16
3. Conversiunea	19
4. Fonetica	23
5. Substantivul	27
6. Adjectivul	32
7. Pronumele	37
A. Pronumele personal, de politețe, pronumele reflexiv, pronumele și adjectivul pronominal posesiv	37
B. Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ, pronumele și adjectivul pronominal negativ	43
C. Pronumele și adjectivul pronominal interogativ, pronumele și adjectivul pronominal relativ, pronumele și adjectivul pronominal nehotărât, adjectivul pronominal de întărire	48
8. Numeralul	57
9. Verbul	61
10. Adverbul	69
11. Conjunția	73
12. Interjecția	77
13. Subiectul	80
14. Predicatul	83
15. Atributul	87
16. Propoziția subordonată atributivă	90
17. Complementul direct	92
18. Propoziția subordonată completivă directă	95
19. Complementul prepozițional	97
20. Propoziția subordonată completivă prepozițională	100
21. Complementul indirect	102
22. Propoziția subordonată completivă indirectă	105
23. Circumstanțialul de loc	107
24. Propoziția subordonată circumstanțială de loc	110
25. Circumstanțialul de timp	112
26. Propoziția subordonată circumstanțială de timp	115
27. Circumstanțialul de mod	117
28. Propoziția subordonată circumstanțială de mod	120
29. Circumstanțialul de cauză	122

30. Propoziția subordonată circumstanțială de cauză	125
31. Circumstanțialul final/de scop	127
32. Propoziția subordonată circumstanțială finală/de scop	130
33. Construcțiile condiționale	132
34. Construcțiile concesive	134
35. Construcțiile active, pasive, reflexive, impersonale, incidente	136

UNITATEA 2. Lectură și interculturalitate

1. Teorie literară	142
A. Tipuri de texte	142
B. Tipare textuale	151
C. Figuri de stil	152
D. Valori	154
2. Exerciții de receptare a textelor	155

UNITATEA 3. Redactare

1. Compunerea narativă în care se îmbină tipare textuale	165
2. Compunerea descriptivă	168
3. Jurnalul	170
4. Scrisoarea	172
5. E-mailul	174
6. Rezumatul	175
7. Caracterizarea de personaj	178
8. Mesajul unui text epic	182
9. Mesajul unui text dramatic	186
10. Mesajul unui text liric	190
11. Textul argumentativ/de opinie	193

UNITATEA 4. Pregătire pentru Evaluarea Națională

Testul 1	196	Testul 9	243
Testul 2	202	Testul 10	248
Testul 3	208	Testul 11	254
Testul 4	214	Testul 12	260
Testul 5	220	Testul 13	266
Testul 6	226	Testul 14	273
Testul 7	232	Testul 15	279
Testul 8	237		

1. VOCABULARUL: CATEGORII SEMANTICE

- Miruna și-a scris la calculator informațiile pe care le-a învățat de-a lungul timpului despre vocabular. Citește notițele ei, apoi rezolvă exercițiile de mai jos.

Cuvântul și contextul

În funcție de **contextul** în care apar, cuvintele pot avea **sensuri diferite**. Cuvintele pot fi utilizate cu **sens propriu**, adică sens obișnuit, cel cunoscut de toți vorbitorii, corespunzător unui aspect din realitate.

Sensul propriu, la rândul său, poate fi:

- **de bază** → sensul cel mai des folosit în comunicare, primul sens dat în DEX – Dicționarul explicativ al limbii române (de exemplu: *Rândunica are o aripă rănită.*);
- **secundar** → sensul creat pe baza unei analogii, a unei asemănări cu obiectul denumit de sensul de bază (de exemplu: *Aripa avionului a fost grav avariata în urma accidentului.*).

Sensul figurat este sensul neobișnuit al unui cuvânt, folosit cu valoare expresivă, care trezește în mintea vorbitorului altă imagine decât cea cunoscută (de exemplu: *Andreea se ascunde mereu sub aripa binevoitoare a bunicii.*).

Sinonimele sunt cuvintele care au sens asemănător sau identic și formă diferită.
Exemple: *lexic = vocabular, lift = ascensor, veselie = bucurie, util = folositor*

Observație! Sinonimele se stabilesc în context. Cele mai multe sinonime sunt imperfecte (aproximative/parțiale), adică se pot înlocui numai în anumite contexte. De exemplu, adjectivele „*repede*” și „*iute*” sunt sinonime, dar nu se pot înlocui în orice context: *Copilul fuge iute/repede.*, dar *Ardeii este iute/picant.*, nu *repede*.

Atenție! Sinonimele trebuie să fie aceleași părți de vorbire.
Exemple: *veselie = bucurie (substantive), vesel = bucuros (adjective), a abandona = a părăsi (verbe)*

Relația de sinonimie se poate stabili:

- între două cuvinte, de exemplu: *harnic = silitor*;
- între un cuvânt și o expresie, de exemplu: *a regreta = a-i părea rău*;
- între două expresii, de exemplu: *a-și da duhul = a da ortul popii*.

Antonimele sunt cuvintele care au sens total opus și formă diferită.
Exemple: *mare ≠ mic, înalt ≠ scund, a veni ≠ a pleca, bucuros ≠ trist*

Atenție! Antonimele trebuie să fie aceleași părți de vorbire.
Exemple: *a ameliora ≠ a agrava (verbe), cult ≠ incult (adjective), curaj ≠ lașitate (substantive)*

Relația de antonimie se poate stabili:

- între două cuvinte, de exemplu: *murdar ≠ curat*;
- între un cuvânt și o expresie, de exemplu: *a opri ≠ a da drumul*;
- între două expresii, de exemplu: *a tăia frunză la câini ≠ a pune osul la treabă*.

Câmpul lexico-semantic cuprinde cuvintele care aparțin aceluiași domeniu și care au trăsături comune de sens. Câmpul lexical cuprinde cuvinte care aparțin aceleiași părți de vorbire (substantive, adjective, verbe).

Exemplu: școală – elev, profesor, catedră, catalog, uniformă etc.

Omonimele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar înțeles total diferit. În dicționar, omonimele sunt incluse în rubrici diferite, fiecare intrare fiind semnalată prin indice numeric diferențiat (1, 2, 3 etc.).

Omonimele sunt:

- **lexicale** – cele care aparțin aceleiași părți de vorbire; acestea, la rândul lor, pot fi: **totale** – cele care sunt identice la toate formele pe care le au în vorbire (*Elevul s-a așezat în bancă.* → *Elevii s-au așezat în bănci.*; *Banii au fost depuși în bancă.* → *Banii au fost depuși în bănci.*); **parțiale** – cele care nu au forme identice (*Cornul face niște fructe delicioase.* → *Cornii fac niște fructe delicioase.*; *Cornul cu mac e gustos.* → *Cornurile cu mac sunt gustoase.*);
- **lexico-gramaticale** – cele care aparțin unor părți de vorbire diferite; de exemplu, cuvântul „mare”, care poate fi adjectiv și substantiv (*Ana are o familie mare.* → *Anul acesta vom merge la mare în concediu.*);
- **gramaticale** – cele care au valori gramaticale diferite în cadrul unei paradigme (serie de forme ale unui cuvânt); de exemplu, verbul „a învăța” are forma „**învață**” în trei contexte: (el) *învață* (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr singular), (ei) *învață* (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr plural) și *învață!* (imperativ, persoana a II-a, număr singular). Cuvintele care intră într-o relație de omonimie se scriu și se pronunță la fel.

Omografele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar se pronunță diferit (*umbrele / umbrele*).

Omonimele sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit (pronumele personal „ea” și verbul „ia”).

Cuvintele polisemantice au două sau mai multe sensuri, între care există o legătură semantică. Polisemia sau polisemantismul reprezintă capacitatea unui cuvânt de a dezvolta contextual mai multe sensuri. În limba română există și cuvinte care au un singur sens, adică sunt monosemantice (cum ar fi cuvântul „clor”).

Substantivul „**pătură**”, de exemplu, are în DEX următoarele sensuri:

1. Bucată (dreptunghiulară) dintr-o țesătură (deasă și groasă) de lână, de fire sintetice, de bumbac, care servește mai ales la învelit.
2. Strat dintr-o substanță, dintr-o materie (care acoperă ceva în mod uniform); fiecare dintre straturile care alcătuiesc un tot. ♦ (Geol.) Strat. ♦ (Reg.) Foaie de aluat.
3. Categorie, treaptă sau grup social; p. ext. oamenii care alcătuiesc o asemenea categorie, treaptă sau grup social.

Paronimele sunt cuvintele cu formă asemănătoare și sens diferit: *eminent / iminent; literar / literal* etc.

Între paronime, diferențele de formă se situează:

- la finalul cuvântului: *temporal / temporar*;
- la începutul cuvântului: *a enerva / a înerva*;
- în interiorul cuvântului: *a releva / a revela*.

Între paronime se realizează **relația paronimică**. Această relație favorizează confuzia dintre ele, adică utilizarea unui cuvânt în locul celuilalt. Din cauza asemănării lor, cuvintele se atrag unul pe altul: termenul frecvent utilizat în limbă îl atrage pe cel mai puțin cunoscut și i se substituie. De exemplu, „**o privire glaciară**” în loc de „**o privire glacială**”.

Pleonasmul este o greșeală de exprimare care constă în folosirea alăturată a unor cuvinte sau a unor construcții care au același înțeles: *a avansa înainte, protagonistul principal* etc.

Majoritatea pleonasmelor sunt intolerabile, fiind considerate greșeli de exprimare generate de ignoranța, neglijența sau graba în formularea enunțurilor.

4 Alcătuieste enunțuri în care să folosești, în contexte potrivite, următoarele expresii: *a da apă la șoareci; a face față; a trage de timp; părere de rău; din când în când; cu chiu, cu vai.*

.....

.....

.....

.....

.....

2. Sinonimele și antonimele

1 Stabilește sinonimul potrivit pentru cuvântul „bună” în fiecare dintre contextele de mai jos, alegând dintre variantele date.

A

- a) A luat cea mai **bună** decizie.
- b) Mâncarea bunicii este **bună**.
- c) Lina este prietena ei **bună** din copilărie.
- d) Maria este o fetiță **bună**, își ascultă părinții.
- e) Ana este o actriță **bună**, joacă excepțional.
- f) Azi e o zi **bună** de pescuit.

B

- 1. apropiată
- 2. talentată
- 3. înțeleaptă
- 4. favorabilă
- 5. gustoasă
- 6. obedientă

2 Scrie câte un antonim pentru următoarele cuvinte: *siguranță, eficient, a prinde, răbdare, încredere, corectitudine, nădejde.*

.....

.....

3 Asociază cuvintele din prima serie (a) cu sinonimele corespunzătoare din a doua serie (b):

- a) vindicativ, milă, avar, salutar, serenitate, asiduu, loial, amănunt;
- b) detaliu, răzbunător, devotat, liniște, zgârcit, salvator, tenace, compasiune.

4 Găsește intrusul din fiecare serie de mai jos. Pentru a te verifica, poți consulta DEX-ul!

- a) mărinimie, bunătate, dărnicie, meschinărie, generozitate;
- b) curaj, cutezanță, temeritate, dârzenie, șovăire;
- c) perseverență, stăruință, tenacitate, capriciu, sânguință;
- d) onestitate, probitate, cinste, integritate, coruptibilitate.

5 Continuă enunțurile de mai jos, utilizând antonimele potrivite în context pentru cuvintele scrise îngroșat.

- a) Marius este un cântăreț **faimos**, dar celălalt este
- b) Eu sunt o profesoară **exigentă**, dar ea este
- c) Ei consideră că problemele sunt **facile**, dar eu cred că sunt
- d) Anton are un scris **lizibil**, dar eu am un scris
- e) Mihai este **egoist**, dar fratele său este

6 Rescrie enunțul „Îl apreciez mult pe profesorul meu de română, fiindcă, grație lui, am înțeles rolul capital al lecturii în viața oricărui om cult.”, înlocuind cuvintele subliniate cu câte un sinonim adecvat.

.....

.....

7 Sinonimele contextuale ale cuvintelor subliniate în enunțul „Copilul era livid, părea sfișos și abătut.” sunt, în ordine:

- a) îmbujorat, cutezător, îngândurat;
- b) palid, rușinos, insolent;
- c) vânăt, timid, deprimat;
- d) verde, trist, lovit.

8 Identifică antonimele din textul de mai jos și stabilește rolul lor stilistic. Poți alege între:

- a) creează opoziție și contrast între două elemente; c) creează tensiune;
b) clarifică o idee; d) fac textul mai captivant.

„Vreme trece, vreme vine, / Toate-s vechi și nouă toate; / Ce e rău și ce e bine / Tu te-ntreabă și socoate.”

Mihai Eminescu, *Glossă*

9 Numește trei valori importante pentru tine și motivează-ți răspunsul, în patru-cinci enunțuri, utilizând câte un sinonim și câte un antonim al acestora. Poți alege din lista următoare: *libertatea, prietenia, toleranța, educația, altruismul, loialitatea, empatia.*

3. Cuvintele polisemantice. Omonimele

1 Selectează, din coloana **B**, sensul potrivit pentru cuvântul polisemantic subliniat în enunțurile din coloana **A**.

A

- a) La lumina slabă a lumânării am zărit-o pe bunica.
b) Andrei mănâncă doar carne slabă.
c) Mara este o scriitoare slabă.
d) Andrei a avut un rezultat slab la matematică.
e) Balerina e mică și slabă.
f) I-au descoperit punctul slab și acolo au lovit-o.

B

1. uscățivă
2. vulnerabil
3. nesatisfăcător
4. netalentată
5. palidă
6. macră

2 Rescrie enunțurile următoare, înlocuind verbul polisemantic subliniat cu alte sensuri adecvate contextelor.

a) Marius a realizat proiectul la timp.

b) Artistul a realizat o operă de artă.

c) Mihnea a realizat un profit imens din marfa vândută.

d) Nu am realizat ce se întâmplă decât prea târziu.

3 Creează câte două enunțuri pentru a ilustra sensurile următoarelor cuvinte polisemantice: *pătură, răceală, rădăcină, a conduce.*

8 Alcătuieste enunțuri pentru a ilustra omonimia cuvintelor următoare: *conservator, a semăna, coral, golf.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Subliniază forma corectă.

- În frază există două tipuri de **rapoarte** / **raporturi** sintactice.
- La finalul anului, directorul a întocmit două **rapoarte** / **raporturi** de activitate.
- Poliția a prins două **benzi** / **bande** de hoți.
- Am sigilat pachetul cu două **benzi** / **bande** adezive.
- Regizorul **toarnă** / **turnează** un film.
- Marius nu-și abandonează **visele** / **visurile**, mereu și le îndeplinește.

4. Confuziile paronimice. Pleonasmul

1 Completează spațiile punctate cu paronimul potrivit.

- M-..... (*a inervat / a enervat*) atitudinea ei (*glaciară / glacială*).
- Fetița poartă un aparat (*dental / dentar*).
- Muzicianul îl privește cu (*deferență / diferență*) pe (*maestrul / maistrul*) de la care a învățat arta pianului.
- Accidentul era, din păcate, (*iminent / eminent*).
- Copilul are o situație (*familiară / familială*) bună.
- Gheorghe Zamfir este un (*virtuos / virtuoz*) al naiului.

2 Subliniază structurile în care paronimul este utilizat corect și apoi alcătuieste enunțuri cu acestea. Pentru a te verifica, poți folosi DEX-ul.

- traducere literară / traducere literală

.....

- operă literală / operă literară

.....

- privire glaciară / privire glacială

.....

- lac glaciară / lac glacial

.....

- revelarea unui secret / relevarea unui secret

.....

- fus orar / fus oral

.....

g) rochie din atlas / rochie din atlas

h) numeral ordinar / numeral ordinal

i) a apropria bunurile cuiva / a apropia bunurile cuiva

j) locuință temporală / locuință temporară

3 Încercuiește varianta corectă.

Paronimele sunt folosite corect în seria:

- a) În primul aliniat al textului este prezentat locul acțiunii. Plutonul așteaptă alineat ordinele comandantului.
- b) Alegerea celor două numere a fost absolut arbitrală. Soarta meciului a fost decisă de comisia arbitrară.
- c) Mihai a fost mereu solitar cu colegii săi de clasă. Marius este un om solidar, trăiește retras în munți.
- d) Lămâia este astringentă. Am o problemă stringentă.

4 Alcătuieste enunțuri cu următoarele perechi de paronime: *incident / accident, eroare / oroare, aluzie / iluzie, a contacta / a contracta, monarh / monah, a emite / a omite.*

5 Rescrie enunțurile de mai jos, eliminând pleonasmul.

a) Deși am aerisit, în cameră persistă în continuare mirosul de mujdei de usturoi.

b) În timpul spectacolului s-a petrecut un incident neplăcut și neașteptat.

c) Deseori amânăm pe mai târziu nevoile imperios necesare.

d) Elevii au făcut rezumatul pe scurt al cărții citite.

e) După ce au conlucrat împreună, membrii echipei au revenit din nou pe podium.